

היום נלמד בעזרת ה':

בבא בתרא דף נו

*

למדנו לעיל שלדעת רבי יוחנן מיצר וחצב מפסיקים בין שדות הגר וצריך להחזיק בכל שדה ושדה. הגמ' שואלת:

אין שם לא מצר ולא חצב, מאי? אם אין בין השדות לא מיצר ולא חצב, בכמה הוא צריך להחזיק כדי לקנות את הכל?

פירש רבי מרינוס משמו של רבי יוחנן, אם היא נקראת שדה אחת בל' יחיד, דהיינו שאומרים 'זאת היא השדה של פלוני' ולא אומרים 'אלו הם שדותיו של פלוני', קונה את הכל בחפירה אחת.

היכי דמי? באיזה אופן מדובר?

אמר רב פפא: כאנשים קוראים לשדה הזאת 'זוהי השדה שפלוני היה משקה אותו מבורו', שכיון שהשקה את כל השדה מבור אחד הרי היא נחשבת לשדה אחת וקנה את כולה בחפירה אחת.

*

יתיב רב אחא... חצובא מפסיק בנכסי הגר: חצב מפסיק את השדה של הגר להחשיבה כשתי שדות, שצריך להחזיק בשתיים.

מאי חצובא? איזה דבר הוא, ומה חשיבותו?

אמר רב יהודה אמר רב: 'חצב' הוא מין אילן או עשב שבו תיחם יהושע את הגבול שבין שבט לשבט ובין אדם לחבירו, לפי שהוא לא יונק מהצדדים (וא"כ אינו יונק מהשדות שסביבו).

ואמר רבי יהודה אמר רב: יהושע כתב בספרו (= ספר יהושע) רק את העיירות העומדות בגבול של כל שבט ושבט, כדי שידעו את הגבולות.

*

אמר רב יהודה אמר שמואל: כל המקומות מארץ ישראל שהראה הקב"ה למשה בשעת מיתתו (= כפי שנאמר בתורה "ויראהו את כל הארץ" וכו'), הרי הם חייבים במעשר, לפי שהם מארץ שבעה אומות שבני ישראל כבשו בכניסתם לארץ.

לאפוקי מאי: וזה בא להוציא את ארצם של קיני קניזי וקדמוני שהובטחו לאברהם אבינו בכרית בין הבתרים, והם יהיו לנו לירושה לעתיד לבוא, וגם אז הם יהיו פטורים ממעשר.

משנה: היו שנים: אם באו שני עדים והעידו שהמחזיק בקרקע אכל בה שלוש שנים, ונמצא שהם 'עדים זוממים', דהיינו שכאו שני עדים אחרים ואמרו להם 'איך יתכן שראיתם שהוא החזיק בקרקע, והרי באותן זמן הייתם עימנו במקום אחר ולא יכלתם לראות', על העדים הזוממים לשלם לבעל הקרקע את דמי הקרקע שרצו להפסידו (= שהרי ע"י עדותם הם רצו להעמיד את הקרקע בידו של המחזיק ולא בידו של בעל הקרקע), שנאמר "ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו".

שנים בראשונה שנים בשניה ושנים בשלישית משלשין ביניהם: אדם שהחזיק בשדה ואכל מפירותיה שנה אחת בפני שני עדים, ובשנה השניה אכל מפירותיה בפני שני עדים אחרים, ובשנה השלישית בפני עדים אחרים, ונמצא שיש לו כעת 3 כיתות עדים שכל אחת מהם מעידה על שנה אחת, והם נמצאו זוממין, הם מתחלקים בתשלום ביניהם, וכל כת עדים משלמת שלישי מהקרקע.

שלשה אחים ואחד מצטרף עמהם הרי אלו שלש עדויות והן עדות אחת להזמה: שלושה אחים שכל אחד מעיד על שנה אחת. ויש אדם נוסף שמעיד עם כל אחד מהאחים ומצטרף אליו בעדותו. מצד אחד יש כאן שלושה עדויות שונות כלומר אין כאן בעיה של קרובים הפסולים לעדות ביחד, כי כל אח מעיד על שנה אחרת משאר אחיו. מצד שני הם מצטרפים לעדות אחת לענין להזמה, שאם הם הוזמו כולם מתחלקים בתשלום.

גמרא: מתניתין דלא כרבי עקיבא: משנתנו שאמרה שאם שני עדים מעידים על שנה אחת ושניים על שנה שניה ושנים על שנה שלישית כולם מצטרפים לעדות אחת, חולקת על רבי עקיבא.

דתניא א"ר יוסי כשהלך וכו': רבי עקיבא לומד מהפסוק "על פי שְׁנֵי עֵדִים.. יְקוּם דְּבָרְךָ" שכל ה'דבר' יקום על פי שני עדים כלומר כל העדות ולא 'חצי דבר'. ואם כן הרי צריך שתהיה עדות אחת על כל השלוש שנים, וכיון שכל כת מעידה על שנה אחת הרי שיש

כאן רק 'חצי דבר' ואין כאן עדות. ורבנן חולקים וסוברים שהעדות של שלושתם מצטרפת.

שאלה: ורבנן האי דבר ולא חצי דבר מאי עבדי ליה: רבנן שחולקים על ר"ע וסוברים שגם אם באו 3 כיתות עדים וכל אחת מעידה שאכל שנה אחת זה נחשב לחזקה, מה הם ממעטים מ'דבר ולא חצי דבר'?

אילימא למעוטי אחד אומר אחת בגבה ואחד אומר אחת בכריסה: אם נרצה לומר - למעט מקרה שעד אחד מעיד על בת ישראל שראה שיערה אחת בגבה (= בין קשרי אצבעותיה) ועד אחר מעיד שראה שיערה אחת בכריסה, שלא מצרפים את עדותן לעדות אחת ואנו לא אומרים שיש כאן עדות שיש לה שתי שערות וכעת היא גדולה (= שתי שערות הופכות אותה ל'גדולה' לעניין עונשין וכן שקידושיה קידושין), אלא כל אחד מעיד רק על חצי דבר ואין כאן עדות.

דחייה: האי חצי דבר וחצי עדות הוא: כלומר יש כאן גם 'חצי דבר' = שכל אחד מעיד רק על שיערה אחת, וגם 'חצי עדות' = לכל שיערה יש רק עד אחד, וא"כ זה פשוט שאין כאן עדות ולא צריך ללמוד זאת מהפסוק. (כי כדי להעיד עליה שהיא גדולה צריך שני עדים שכל אחד מהם מעיד על שתי שערות, וכאן כל אחד מעיד רק על שיערה אחת, אם כן הוא מעיד על חצי מהנצרך לעדות).

תשובה: אלא למעוטי שנים אומרים אחת בגבה ושנים אומרים אחת בכריסה: למעט מקרה ששני עדים מעידים שראו שיערה אחת בגבה, ושני עדים אחרים מעידים שראו שיערה אחת בכריסה. כאן אין 'חצי עדות' כיון שיש שני עדים על כל שיערה, אבל יש כאן 'חצי דבר' לפי שכל כת מעידה רק על שיערה אחת, ונמצא שלפי כל כת היא עדיין קטנה.

אבל לגבי עדות של שלוש שנות חזקה, שכל כת מעידה על שנה אחת, אין חיסרון של חצי דבר. מכיון ששלושת השנים באות בזו אחר זו, ואי אפשר לראותם בבת אחת, ואם כן כל כת מעידה על 'דבר' שלם, דהיינו שנה שלימה מתוך השלוש שנים, ולכן כולם מצטרפים ביחד.

מה שאין כן בשתי שערות שצריך לראותם ביחד, כי אם יראו אותן בזו אחר זו יש לחשוש שהשיערה הראשונה כבר נשרה בינתיים, ממילא כששני עדים מעידים על שיערה אחת יש כאן עדות רק על חצי דבר.

אמר רב יהודה אחד אומר אכלה חטים ואחד אומר אכלה שעורים, הרי זו חזקה: עד אחד מעיד שהמחזיק בקרקע אכל שלוש שנים חטים שצמחו בקרקע, ועד אחד מעיד שהוא אכל שלוש שנים שעורים בקרקע, הם מצטרפים לעדות אחת.

מתקיף לה ר"נ - אלא מעתה אחד אומר אכלה ראשונה שלישית וחמישית, ואחד אומר אכלה שניה רביעית וששית, הכי נמי דהויה חזקה?: רב נחמן מבין שכוונת רב יהודה שהמחזיק בשדה זרע אותה שנה אחת חטים ושנה אחת שעורים לסירוגין. דהיינו העד הראשון העיד על שנה ראשונה שלישית וחמישית באכילת חטים, ואילו העד השני העיד על שנה שניה רביעית וששית באכילת שעורים. ושניהם מצטרפים, כי כל אחד מעיד על אכילת שלוש שנות חזקה. (אבל לא יתכן לומר שהם מעידים על אותן שלוש השנים, רק שאחד מעיד על אכילת חטים והשני על שעורים. כי אז הם מכחישים זה את זה, וודאי שאינם מצטרפים לעדות אחת).

ולכן הוא מקשה - וכי יתכן שבכזה מקרה העדות של שניהם תועיל לחזקה? והרי כל אחד מעיד על ג' שנים שאינם רצופות, ואילו חזקה נעשית דוקא בג' שנים רצופות!

א"ל רב יהודה - הכי השתא, התם בשתא דקא מסהיד מר לא קא מסהיד מר, הכא תרוייהו בחדא שתא קא מסהדי, מאי איכא למימר בין חיטי לשערי לאו אדעתיייהו דאינשי: אכן במקרה שאתה רב נחמן מדבר עליו, באמת עדותם לא יכולה להועיל לחזקה. אבל אני התכוונתי לשני עדים שמעידים על אותן שלושת השנים. ומה שקשה אם כן איך הם מצטרפים והרי הם מכחישים זה את זה, כי אחד מעיד על חטים והשני על שעורים? התשובה - אנשים מתבלבלים בין חטים לשעורים, וכנראה אחד מהעדים טעה ולא הבחין כראוי. אך באמת הם מעידים על אותן השנים ועל אותה התבואה.